

Л.О. РУБАН, канд. екон. наук, доц., Харківський інститут фінансів
Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі,
Харків

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ ЗА СУЧАСНОЮ ФОРМОЮ БАЛАНСУ

У статті проведено критичний аналіз законодавчих змін щодо фінансової звітності підприємства у зв'язку з прийняттям НС(П)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», зокрема Балансу (Звіту про фінансовий стан). Проаналізовано вплив нової форми балансу на інформаційне забезпечення фінансового аналізу. Відповідно до прийнятих змін, більшість статей у балансі показуються в узагальненому виді.

Ключові слова: фінансова звітність, баланс, фінансовий аналіз, фінансовий стан, інформаційне забезпечення.

Вступ. Зміст та структура фінансової звітності підприємств зазнали суттєвих змін впродовж останніх років. Чинні нині форми фінансової звітності за своїм змістом більш наближені до міжнародних стандартів. Одночасно останні зміни в структурі основних форм звітності викликали потребу в уточненні методики аналізу фінансового стану підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню проблем методичного та інформаційного забезпечення аналізу фінансового стану на підприємстві присвячено низку праць таких науковців, як Ю. С. Цал-Цалко [1], В. О. Подольська [2], М. Д. Білик [3], Р. А. Костирко [4] та інших. Однак, законодавчі зміни 2013 року, які торкнулися структури фінансової звітності, ще не знайшли достатнього опрацювання в їх роботах.

Таким чином, постає необхідність поглиблення наукових досліджень у частині інформаційного забезпечення оцінки фінансового стану підприємств з урахуванням нових законодавчих змін.

Мета дослідження. Дослідити вплив нових форм фінансової звітності, зокрема Балансу (Звіту про фінансовий стан), на інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємств.

Матеріали досліджень. Прийняття НП(С)БО 1 зумовило необхідність внесення суттєвих коректив у методологію проведення фінансового аналізу та потребує поглиблених наукових досліджень стосовно його інформаційного забезпечення.

Для здійснення максимально достовірної оцінки фінансового стану підприємства за даними балансу необхідно дотримуватися єдиних методів

класифікації активів та пасивів. На сьогоднішній день на теоретичному рівні існує багато підходів до класифікації активів за ступенем їх ліквідності та зобов'язань за ступенем терміновості їх погашення.

Такий широкий діапазон підходів на практиці викликає розбіжності при розрахунку показників ліквідності та фінансової стійкості підприємств. Внаслідок цього унеможливується порівняльний міжгосподарський аналіз, оскільки не дотримується одна з важливих вимог забезпечення співставності порівнюваних даних – використання єдиної методики розрахунку показників.

Слід зазначити, що зміни в структурі статей балансу, що відбулись протягом останніх років, призвели до того, що нові статті також викликають суперечки відносно своєї приналежності до певної групи активів, що виділяються для оцінки ліквідності балансу.

Класифікація статей активу та пасиву балансу, як зазначалося вище, стала предметом досліджень багатьох вчених. Незважаючи на певні розбіжності при формуванні груп активів цими авторами, можна виділити такі групи ліквідних активів підприємства:

A1 – найбільш ліквідні активи – грошові кошти та їх еквіваленти, а також поточні фінансові інвестиції;

A2 – активи, що швидко реалізуються – дебіторська заборгованість у широкому розумінні (дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, дебіторська заборгованість за розрахунками, інша дебіторська заборгованість, векселі одержані), а також інші оборотні активи;

A3 – активи, що повільно реалізуються, – виробничі запаси, поточні біологічні активи, незавершене виробництво, готова продукція, товари (оскільки іноді вони вимагають попередньої обробки, перш ніж їх можна буде продати і перетворити в готівкові гроші);

A4 – активи, що важко реалізуються, – необоротні активи, що показуються у розділі I активу балансу.

При цьому не було одностайної думки різних авторів щодо визначення місця витрат майбутніх періодів: передбачалось їх віднесення як до необоротних, так і до оборотних активів. Зараз в активі балансу колишній розділ III «Витрати майбутніх періодів» відображається окремою статтею другого розділу «Оборотні активи» [5], що автоматично передбачає їх віднесення до складу оборотних активів, а саме до групи A3 за ступенем їх ліквідності. У той же час слід зазначити, що подання інформації про витрати майбутніх періодів після грошових коштів порушує принцип розміщення активів за рівнем зростання їх ліквідності.

Однак при такій класифікації невизначеним є положення розділу IV «Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття», оскільки жоден з перелічених вище авторів не вказує на віднесення його до певної групи.

Для визначення положення даного розділу у класифікації активів звернемося до П(С)БО №27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та

припинена діяльність», а саме, Розділ II, ст.1, де зазначено: «Необоротний актив та група вибуття визнаються утримуваними для продажу у разі, якщо:

економічні вигоди очікується отримати від їх продажу, а не від їх використання за призначенням;

вони готові до продажу у їх теперішньому стані;

їх продаж, як очікується, буде завершено протягом року з дати визнання їх такими, що утримуються для продажу;

здійснення їх продажу має високу ймовірність, зокрема якщо керівництвом підприємства підготовлено відповідний план або укладено твердий контракт про продаж, здійснюється їх активна пропозиція на ринку за ціною, що відповідає справедливій вартості.

Період завершення продажу може бути продовжено на строк більше одного року в разі, якщо це обумовлено обставинами, які перебувають поза контролем підприємства, яке продовжує виконувати план продажу» [6].

Отже, виходячи з викладеного вище, розділ III «Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття» доцільніше за все віднести до групи А3, однак з певними припущеннями.

Узагальнена класифікація пасивів за ступенем терміновості їх повернення передбачає виділення наступних груп:

П1 – найбільш термінові пасиви – кредиторська заборгованість та кредити, термін сплати яких настав;

П2 – короткострокові пасиви – короткострокові кредити та позики, інші кредити та позики, що підлягають поверненню протягом 12 місяців з дати балансу, а також інші поточні зобов'язання;

П3 – довгострокові пасиви – довгострокові кредити та позики, інші довгострокові зобов'язання;

П4 – постійні пасиви – власний капітал підприємства.

При цьому забезпечення наступних витрат і платежів, що раніш розмішувались у другому розділі пасиву балансу, одні автори розглядали як прирівняні до власних кошти та відносили до групи П4, а інші – як поточні (група П2) або довгострокові (група П3) зобов'язання. Не було також одноставної думки щодо доходів майбутніх періодів, які одними авторами розглядались як поточні зобов'язання (група П2), а іншими – як складова власного капіталу (група П4).

В нині діючій формі балансу другий та третій розділ пасиву тепер об'єднано в один під назвою «Довгострокові зобов'язання та забезпечення». Об'єднання інформації про зобов'язання та гарантії з довгостроковими зобов'язаннями слід розцінювати як позитивний момент для інформаційного забезпечення фінансового аналізу. Нинішня структура пасиву Балансу відносить забезпечення витрат і платежів до складових залученого капіталу, що є, з нашої точки зору, повністю виправданим.

Зміни торкнулися й доходів майбутніх періодів, які тепер відображаються не окремим розділом пасиву, а приєднані до статей третього

розділу «Поточні зобов'язання та забезпечення», що дозволяє віднести їх до групи П2. Нововведенням у пасиві Балансу став його четвертий розділ під назвою «Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття».

Внесені до фінансової звітності зміни торкнулися не тільки кількості розділів Балансу, але і його статей. Нині кількість статей в Балансі зменшилась через їх укрупнення. Позитивним моментом, який спростив процедуру читання балансу, а також оцінку стану майна підприємства, вважаємо зміни у пасиві Балансу.

У той же час, вважаємо, що укрупнення статті «Запаси» та включення до її складу інформації про виробничі запаси, незавершене виробництво, готову продукцію, а також товари погіршує інформаційне забезпечення фінансового аналізу. Йдеться про те, що для потреб розрахунку показників ліквідності, фінансової стійкості підприємства та оборотності окремих складових його активів необхідна інформація в розрізі окремих елементів запасів.

Результати досліджень. Таким чином, необоротні активи і групи вибуття, що утримуються для продажу мають бути реалізовані протягом року, відповідно повинні бути віднесені до активів, що повільно реалізуються (А3). Необоротні активи та групи вибуття, що визнаються утримуваними для продажу, період завершення продажу по яких продовжено на строк більше одного року, слід віднести до активів, що важко реалізуються (А4). Аналогічно, зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття, погашення яких передбачається протягом року, потрібно відносити до короткострокових пасивів (П2), а ті, що будуть погашені у період більше року – до довгострокових пасивів (П3).

Отже, для якісного аналізу ліквідності балансу доцільно у примітках до фінансової звітності передбачити рядки для подання інформації про ту частину розділу III активу «Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття» та розділу IV «Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття», які будуть використані (погашені) впродовж року з дати балансу.

Висновки. Результати аналізу структури форми балансу, що використовується нині на вітчизняних підприємствах, засвідчують зміну методики її складання через укрупнення та перегруповання окремих статей та розділів. Відповідно до прийнятих змін, більшість статей у балансі показуються в узагальненому виді.

Таким чином, внесені до структури Балансу (Звіту про фінансовий стан) зміни наближують її до вимог міжнародних стандартів, проте певною мірою обмежують інформаційне забезпечення фінансового аналізу. З метою об'єктивної оцінки фінансового стану підприємств окрім стандартних форм фінансової звітності слід використовувати додаткові джерела інформації, що

уповільнює процедуру фінансового аналізу та робить її більш трудомісткою для внутрішніх користувачів фінансової інформації та значно знижує якість .

Список літератури: 1. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз: підручник / Ю. С. Цал-Цалко, Ю. Ю. Мороз, Л. А. Суліменко; Житомир. нац. агроєкол. ун-т. - 5-те вид., доповн. - Житомир : Рута, 2012. - 608 с. 2. Подольська В. О. Фінансовий аналіз: Навч. посібник / В. О. Подольська, О. В. Яриш. - Київ : Центр навч. л-ри, 2007. - 488 с. 3. Білик М. Д. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Прутуляк, Н. Ю. Невмерзжиська. - К.: КНЕУ, 2007.- 592 с. 4. Костирко, О. Г. Використання методу коефіцієнтів для оцінки фінансового стану підприємства [Текст] / О. Г. Костирко // Економіка АПК. - 2010. - № 7. - С. 54-56. 5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73 // Офіційний вісник України. - 2013. - № 19. - С. 97-103. 6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.11.2003 р. № 617 // Офіційний вісник України. - 2008. - № 47. - С. 180-189.

Bibliography (transliterated): 1. Tsal-Tsalko, and Yu. S., Yu. Yu. Moroz, L. A. Sulimenko. *Finansovyy analiz: pidruchnyk*. Zhytomyr: Ruta, 2012. Print. 2. Podol's'ka, V. O., and O. V. Yarish. *Finansovyy analiz: Navch. posibnyk*. Kiev: Tsentr navch. l-ry, 2007. Print. 3. Bilyk, M. D., O. V. Pavlovs'ka, N. M. Prytulyak, and N. Yu. Nevmerzhyts'ka. *Finansovyy analiz: Navch. posib*. Kiev: KNEU, 2007. Print. 4. Kostyrko, O. H. "Vykorystannya metodu koefitsiyentiv dlya otsinky finansovoho stanu pidpryyemstva." *Ekonomika APK*. No. 7. 2010. 54-56. Print. 5. Natsional'ne polozhennya (standart) bukhhalters'koho obliku 1 "Zahal'ni vymohy do finansovoyi zvitnosti", *Ofitsiyyny visnyk Ukrainy*. No. 19. 2013. 97-103. Print. 6. Polozhennya (standart) bukhhalters'koho obliku 27 "Neobrotni aktyvy, utrymuvani dlya prodazhu, ta pryypynena diyal'nist'." No. 47. 2008. 180-189. Print.

Надійшла (received) 23.03.2015

УДК 330.131.7

Н.В. АРТЕМЕНКО, ст. викладач НТУ «ХПІ»

ОБЛІК У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ: ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Основна мета реформування бюджетних установ - це удосконалення способів надання державних послуг, ефективність і раціональність використання бюджетних коштів. У статті розглянуто теоретичні підходи до переходу бюджетних установ на єдині методологічні засади бухгалтерського обліку. Проведен аналіз сучасних особливостей та перспектив реформування, модернізації обліку в бюджетних установах, визначення напрямків удосконалення методології та переходу на єдині методологічні засади обліку і звітності. Виділено труднощі, які виникають при адаптації вітчизняного облікового законодавства до міжнародних вимог та окреслено шляхи їх подолання.

Ключові слова: бюджетна система, державний сектор, бюджетні установи, міжнародні стандарти, національні стандарти, стратегія, модернізація обліку, стандартизація обліку, концепція.

© Н.В. Артеменко, 2015